

نودوهفتمین دوره اسکار برگزیدگانش را شناخت

سینمای زیرزمینی ایران زمین خورد

ایمان عظیمی
خبرنگار گروه فرهنگ

بالاخره نودوهفتمین مراسم اسکار هم بامداد سیزدهم اسفند برگزار شد و برندگانش را در رشته‌های مختلف شناخت. برخلاف پیش‌بینی‌ها، این «آنورا» اثر «شسان بیکر» بود که توانست جوایز بیشتری را به دست آورد و از «بروتالیست» و «امیلیا پرز» پیشی بگیرد. این دوره از اسکار برای سینمای ایران نیز بدون دستاورد نبود و پویانمایی کوتاه «در سایه سرو» ساخته «حسین ملایمی» و «شیرین سوهانی» توانست در بخش انیمیشن کوتاه این جشن خودی نشان دهد و سومین اسکار سینمای کشور را به دست بیاورد. حال سینما در سال ۲۰۲۴ چندان خوش نبود، به‌طوری که می‌شد این مسئله را از نوع پیش و انتخاب نامزدها توسط اعضای آکادمی فهمید. اما اعضای آکادمی علوم و هنرهای سینما در قالب یک‌سری تصمیمات خرق عادت‌گونه به این نقطه رسیدند که حداقل در انتخاب‌های خود کمی جانب «هنر» و «صنعت» سینما را بگیرند و در چالش میان «آنورا» با «بروتالیست» و «امیلیا پرز»، اولی را انتخاب کنند. در گزارش پیش رو به بررسی نودوهفتمین مراسم اسکار خواهیم پرداخت و شیوه متفاوت داوری‌های این دوره با ادوار گذشته را مرور می‌کنیم.

■ **«گلدن گلوب» روی آسب‌های بازنده شرط بست**
قبل از اعلام برندگان اسکار در شب گذشته بسیاری گمان می‌کردند که دو فیلم «بروتالیست» و «امیلیا پرز» خواهند توانست اکثر جوایز را به دست بیاورند. دلایل و نشانه‌های زیادی هم برای موفقیت این دو اثر وجود داشت که مراسم «گلدن گلوب» و شیوه انتخاب برگزیدگان آن در رشته‌های گوناگون یکی از اماره‌ها بود. «بروتالیست» و «امیلیا پرز» در مجموع توانستند ۱۷ جایزه کسب کنند و بالاتر از «مجمع کاردینال‌ها»، «آنورا» و «ماده» قرار بگیرند. این اصل نانوشته وجود دارد که می‌گوید برندگان و منتخبان گلدن گلوب شانس بیشتری برای تصاحب جوایز اصلی اسکار در نسبت با دیگر رقبا دارند، اما این اتفاق در پایان فصل جوایز سینمایی در سال ۲۰۲۴ با انتخاب آنورا به‌عنوان بهترین فیلم اسکار رخ نداد و بسیاری را شگفت‌زده کرد. اگرچه بی‌سیاست «هالیوود ریپورتر» پیش از برگزاری مراسم اسکار شانس «آنورا» اثر «شان بیکر» را برای تصاحب جایزه «بهترین فیلم» ۵۲ درصد محاسبه کرده بود ولی اغلب سایت‌های شرط‌بندی بنا به موفقیت دو فیلم «بروتالیست» و «امیلیا پرز» در فصل جوایز، رغبت و علاقه‌ای به آنورا نشان ندادند. از طرف دیگر، موفقیت «مجمع کاردینال‌ها» در جشن «بفتا» (اسکار بریتانیا) و جوایز انجمن بازیگران سینما باعث شده بود که در پیش‌بینی‌ها سهمی هم برای این اثر کنار گذاشته شود، ولی به‌جز دریافت اسکار «بهترین فیلمنامه اقتباسی» نتوانست نظر اعضای آکادمی را برای به دست آوردن جوایز بیشتر جلب کند. اما اتفاقات ریز و درشت نیز در متمایل شدن نظر اسکار به «آنورا» بی‌تاثیر نبودند. یکی از این اتفاقات پیدا شدن توییت‌های قدیمی «کارلا سوفیا گاسکون»، بازیگر اصلی فیلم «امیلیا پرز» بود. تا همین یک ماه قبل از او به‌عنوان شانس اصلی دریافت اسکار رشته بهترین بازیگر زن نام برده می‌شد، اما درز محتوای تکتست‌ها و توییت‌های قدیمی او در فضای مجازی باعث شد تا کمپین تبلیغاتی

۳۰ میلیون دلاری تفلیکس -به‌عنوان پخش‌کننده این اثر- زمین بخورد و امیلیا پرز به‌راحتی آب خوردن دست‌ست از جوایز اصلی کوتاه بماند. اما محتوای این پیام‌ها چه بود که باعث شد اشک «کارلا سوفیا گاسکون» در مصاحبه با سسی آن‌ان در بریاد و به یک‌باره همه چیز دگرگون شود؟ سوفیا گاسکون پیش‌تر در توییتر از «هیتلر» و اقدامات جنایتکارانه‌اش دفاع کرد و در موارد متعددی، مردم چین، جرج فلوید، مسلمانان و حتی «سلنا گومز» (همبازی‌اش در امیلیا پرز) را هم از تمسخر و توهین به دست خود بی‌نصیب نگذاشت. این‌ها مواردی نیست که آکادمی اسکار از آن چشم‌پوشی کند چون همسویی با اقلیت‌های جنسی و نژادی در حال حاضر بیش از سینما اهمیت دارد. حتی اگر اسکار هم سر عقل بیاید و کل جریان اصلی سینمای آمریکا و غرب هم پشت این بازیگر قرار بگیرند، «تفلیکس» از خر شیطان پیاده نمی‌شود و اهل معامله بر سر اصولش نیست.

سومین اسکار برای ایران

سینمای رسمی و زیرزمینی ایران در نودوهفتمین مراسم اسکار دو نماینده داشت. «دانه انجیر معابد» به‌عنوان نماینده تام و تمام آثار منتسب به جریان زیرزمینی در بخش فیلم‌های غیرانگلیسی‌زبان نامزد شد و انیمیشن «در سایه سرو» ساخته مشترک «حسین ملایمی» و «شیرین سوهانی» نماینده بخش رسمی‌تر سینمای ایران بود که در آخر توانست سومین اسکار ایران را در بخش بهترین انیمیشن کوتاه به دست بیاورد. نکته حائز اهمیت و قابل اشاره در این بین آن است که مهم‌ترین جشن سینمایی دنیا با انتخاب «در سایه سرو» بالاخره به جریان رسمی سینمای ایران هم روی خوش نشان دادند و بایکوت فستیوال‌هایی نظیر «برلین» و «کن» در مورد این آثار را برهم زدند. اندکی پس از وقایع مربوط به شهرپور و مهر ۱۴۰۱ جشنواره فیلم برلین به‌طور رسمی اعلام کرد که آثار سینمایی مرتبط با جمهوری اسلامی ایران را بایکوت می‌کند و جدی‌شان نمی‌گیرد. این رویه‌ای بود که به دیگر فستیوال‌ها هم سرایت کرد و آن‌ها را به تبعیت از تصمیم سیاسی «برلیناله» سوق داد. اسکار حسین ملایمی و شیرین سوهانی از این منظر قابل اهمیت است که آن‌ها نتوانستند جو موجود را برهم بزنند و برای بار دیگر نام فیلمی از ایران را در بزرگ‌ترین رویداد سینمایی دنیا بر سر زبان‌ها بیاورند. آن‌ها در شرایطی موفق به کسب اسکار شدند که تمام نگاه جریان اپوزیسیون برانداز به سمت اثر ضعیف و ایدئولوژیک «دانه انجیر معابد» بود و برایش حسایی سر و دست می‌شکستند.
سوای این مسائل اگر اعضای آکادمی اسکار می‌خواستند صرفاً براساس معیارهای زیبایی‌شناسانه به فهرست پنج‌فیلمه آثار بخش خارجی‌زبان اسکار دست پیدا کنند، مسلماً نام این فیلم و سازنده‌اش را کیلومترها دورتر از بسته‌بندی نهایی مورد نظر خود قرار می‌دادند، اما خب چه کنیم که اسکار هم در این سال‌ها از قدرت چانه‌زنی‌اش در مواجهه با گلوبالیست‌ها و طیف چپ فرهنگی حاکم بر هالیوود کاسته و اکنون آثار سطحی و بی‌مایه‌ای نظیر «دانه انجیر معابد» هم می‌توانند نام خود را در حد نامزدی اسکار بالا بیاورند!

انتخاب‌ها شایسته‌تر از گذشته بودند

سینما در سالی که گذشت وضعیت بغرنجی را پشت سر گذاشت و حالش بسیار بد بود؛ به نحوی که می‌شد این واقعیت را از نامزدهای راه‌یافته به

بخش‌های مختلف اسکار مشاهده کرد. فیلم‌ها در سطح مضمون یا درگیر جنبش‌های هویت‌طلب جنسی بودند و یا می‌خواستند مظلومیت قوم یهود را برای بار هزارم به اثبات برسانند. اما اسکار در یک چرخش مثبت به نفع «هنر سینما» تصمیم گرفت تا حداقل در اهدای جوایز قدری سلیقه به خرج دهد و برای یک دوره هم که ششده پای قوم یهود و اقلیت‌های جنسی و نژادی را در رشته‌های اصلی‌تر خود کوتاه کند. برای مثال فیلم «ماده» با شباهت فراوانش به سینمای اکس‌تریم فرانسه این گمان را در ذهن افراد تقویت کرده بود که ممکن است در اسکار شانس‌هایی برای درخشش داشته باشند، ولی فقط در رشته «بهترین چهره‌پردازی» موفق به دریافت جایزه شد و در باقی رشته‌ها چیزی عایدش نشد.

فیلم‌ها را در سینما ببینید

چهره و یژه نودوهفتمین مراسم اسکار بدون شک «شان بیکر» بود. او در این دوره رستگاری را به چشم دید و توانست با «آنورا» که در مقایسه با هشت اثر حاضر در بخش بهترین فیلم اسکار «سینمایی‌تر» بود به چشم بیاید. اما قسمت مهم‌تر قضیه آنجا بود که او در سخنانی ارزش سینما را به مخاطبان و فیلمسازان یادآوری کرد و گفت که فیلم‌ها را روی پرده مشاهده کنید. او گفت: «هم اکنون موجودیت و کسب‌وکار سینماها، به‌ویژه سالن‌هایی که از مالکیت مستقل برخوردارند در خطر است. حل شدن این مشکل به حمایت ما بستگی دارد؛ چنانچه اگر نتوانیم این روند را معکوس کنیم قسمت مهمی از فرهنگ خود را از دست خواهیم داد. من از شما فیلمسازان خواهش می‌کنم که به ساختن آثار خود برای پرده عریض و بزرگ ادامه دهید. از پخش‌کننده‌ها هم همین را می‌خواهم که به اکران آثارشان در سالن‌های سینما بپردازند و روی آن تمرکز کنند.» از این‌ها گذشته، «شان بیکر» یک رکورد جالب هم از خود به جای گذاشت. او در چهار رشته «بهترین کارگردانی»، «بهترین فیلمنامه اوژینال»، «بهترین فیلم» و «بهترین تدوین» صاحب چهار اسکار شد و برای دریافت جوایزش چهار مرتبه روی صحنه آمد. در طول تمام ادوار اسکار فقط «والت دیزنی» مشهور بود که توانست ۴ جایزه به دست بیاورد. با این تفاوت که دیزنی این تعداد در اسکار را در سال ۱۹۵۳ برای چهار فیلم «صحرائ زنده»، «سرزمین خرس‌ها»، «توت، سوت، پلانک و بوم» و «اسکیموهای آلاسکا» کسب کرد. در حالی که «شان بیکر» تنها با یک اثر توانست به این رکورد دست پیدا کند.

دمی مور قافیه را به مایکی مدیسن باخت

می‌توان به‌راحتی عنوان کرد که حتی خوشبین‌ترین هوادار فیلم «شان بیکر» هم نمی‌توانست اسکار «مایکی مدیسن» در رشته بهترین بازیگر نقش اول زن را باور کند. براساس گزارش و پیش‌بینی «نیزویک» -که پیش از آغاز مراسم منتشر شد- «دمی مور» سوپرستار پیشین سینمای هالیوود از شانس بیشتری برای دریافت اسکار بهترین بازیگر نقش اول زن برخوردار بود، اما درنهایت اعضای آکادمی همه را غافلگیر کردند و «آنورا» را در این بخش هم صاحب جایزه کردند. به عبارت دیگر، فیلم «شسان بیکر» لایق همه اسکارها بود، به‌جز این رشته که جایزه موردنظر باید به دست «دمی مور» برای بازی در «ماده» می‌رسید.

تن فروشی که برای شام آمد

«آنورا» عجیب‌ترین فیلم سال است. آیا باید ربطش دهیم به آخرین نفس‌های جنبش ووگ در زمانه دموکرات‌ها و اینکه دست‌کم در سه سال بعد از این دست فیلم‌ها نخواهند ساخت؟ ترجیح می‌دهم ندهم. فیلم داستان ممنوعه‌ای دارد. تن‌فروشی جوان به جوانی روس عرضه می‌شود. جوان ثروتمند، هوس‌پاز و از خانواده‌ای ثروتمند است. از همان خانواده‌ها که کلمه ال‌گارش‌ی به آن‌ها می‌چسبد. نوعی از آقا زادگی تجملاتی کاملاً مبتنی بر رانت. مضمون جهان فیلم را می‌شود در سینمای هر کشوری تولیدش کرد حتی ایران خودمان. فقط کافی است سناریو بومی‌سازی شود!
شان بیکر کارگردان این اثر فیلمساز مستقلی است که پیشتر فیلم‌هایش همین حس و حال را دارند. آدم‌های دور از زندگی رسمی، حاشیه‌نشین‌های شهری و آدم‌های زاغه‌نشین. کارگران جنسی، مشاغل پست، رویاهای کوچک و داستان‌هایی با حس و حالی انسانی.
«آنورا» روایت عشق گمراه شده است و اینکه آیا می‌شود به عشق فرصتی داد؟ فیلم جوایز اصلی جشنواره را درو کرد.

برندگان خوشبخت

آدریان برودی برای بروتالیست و مایکی مدیسن برای آنورا جایزه‌های برترین بازیگران مرد و زن را مال خود کردند. جایزه بازیگران مکمل به زو

سهم بزرگان تازه درگذشته از مراسم اسکار ناچیز بود

چهره‌های سرشناسی از سینمای آمریکا و حتی دنیا در سال ۲۰۲۴ چشم از جهان فروبستند. «چین هاکنم»، «ادیوید لینچ»، «راجر کورمن»، «جنا رولندز» و... سینماگران بسیار مهم و تاریخ‌سازی بودند که نتوانستند با حضور خود در پشت و جلوی دوربین خاطرات سینمایی طیف وسیعی از مخاطبان جدی سینما و سسینه‌فیل‌ها را پدید بیاورند، اما سهم هرکدام از آن‌ها از نودوهفتمین دوره مراسم اسکار تنها چند ثانیه از یک کلیپ یادبود بیشتر نبود! «چین هکمن» به تنهایی بار تعداد زیادی از آثار جریان اصلی و فرعی هالیوود را با حضور خود به دوش کشید و نقشی مهم در موج نوی سینمای آمریکا بازی کرد. جنا رولندز هم به همین شکل. او تنها شش‌ریک عاطفی زندگی «جان کاساوتیس» نبود، بلکه در شکل‌گیری ایده‌های این کارگردان به‌منظور استقرار جریان مستقل در سینمای آمریکا نقشی اساسی داشت. «ادیوید لینچ» هم که به‌زعم بسیاری از منتقدان و همچنین تماشاگران سینما، برترین کارگردان حال حاضر سینمای جهان بسود. به‌جز «مورگان فرمین» که از چین هکمن در مراسم یاد کرد هیچ سینماگر دیگری یادی از درگذشتگان هالیوودی نکرد که این مسئله در جای خودش جای سؤال‌های زیادی را در ذهن ایجاد می‌کند.

دست از نسل‌کشی بردارید

اسکار بخش مستند هم به فیلم فلسطینی «هیچ سرزمین دیگر» و «حمدان بلال»، «یووال آبراهام»، «دراشل زور» و «باسل آدر» به‌عنوان سازندگان این اثر اهدا شد. این مستند پیش از رسیدن به اسکار و کسب جایزه در این مراسم، در فستیوال‌های مختلف هنری هم توانسته بود خودی نشان دهد و برتری‌اش را نسبت به دیگر آثار هم‌سنگ خویش به اثبات برساند. «هیچ سرزمین دیگر» مستندی در مورد فلسطین اشغالی است. فیلمساز در این اثر با تأکید بر ویرانه‌های کرانه باختری بر جنایات رژیم صهیونیستی تأکید می‌کند و روایتی دقیق از رنج‌ها و محنت‌های مردم فلسطین را به مخاطبانش منتقل می‌کند. اما فارغ از اشاره به شیوه پرداخت کارگردانان فلسطینی باید به این مسئله اشاره کرد که وقتی نام فیلم آن‌ها به‌عنوان برنده اسکار بخش مستند اعلام شد کسی بهت‌زده نشد، چون فیلم به موفقیت‌های زیادی در جشنواره‌های متعدد خارجی دست یافت، اما با وجود این به‌خاطر پیدا نکردن پخش‌کننده، صرفاً با اتکا به تصمیم شخصی سازندگانش در ایالات‌متحده پخش شد و نتوانست به جمع پنج نامزد نهایی بخش مستند هم راه پیدا کند و در آخر مجسمه طلای آکادمی را به دست آورد.
باسل آدر، یکی از سازندگان «هیچ سرزمین دیگر» در هنگام دریافت اسکار گفت: «من از جهان می‌خواهم تا مانع پاکسازی قومی مردم فلسطین شوند. تیم سازندگان این اثر در ادامه خواستار احترام به حقوق فلسطینیان شدند و از مردم جهان خواستند تا صدایشان را بشنوند. باسل آدر از آرزوهای خویش برای دخترش گفت و عنوان کرد که مردم فلسطین هر روز با خشونت شهرک‌نشینان صهیونیستی مواجه می‌شوند و راهی برای راهی آن‌ها از این شرایط نیست.
دوره نودوهفتم اسکار در حالی پایان یافت که سینما موضوعیت بیشتری در مقایسه با گذشته پیدا کرده بود و داوری‌ها نیز جنجال‌آفرین نشدند.

سالاندا از فیلم موزیکال امیلیا پرز و کاربن کالکین از درد واقعی رسید که پیش از این در سریال «وراثت» نشان داده بود باید بیشتر جدی گرفته شود. جایزه بهترین فیلم بین‌المللی به «من هنوز اینجا هستم» از برزیل رسید و دست دو فیلم جنجالی از این جایزه کوتاه ماند. یکی «دانه انجیر معابد» و دومی همان امیلیا پرز که سنگین‌ترین ضربات را از توییت‌های بازیگر پرحاشیه‌اش خورد و جایزه مفت و مسلم را به رقیب برزیلی واگذار کرد. سوفیا گاسکون بازیگر تراجنسیتی فیلم امیلیا پرز در روزهایی که هیچ وقت فکر نمی‌کرد چهره معروفی شود در توییترش توییت‌های تندیه علیه اسلام، مسلمانان اسپانیا و موارد دیگری نوشته بود که پس از درخشش این فیلم و به شهرت رسیدن خودش، باعث حواشی سنگینی برای فیلم شد. جایزه بهترین مستند بلند سال به فیلمی فلسطینی رسید تحت عنوان «سرزمین دیگری نیست» که داستان زندگی دشوار اهالی یک روستای اشغال‌شده را به نمایش می‌گذارد. انتخاب این فیلم که نویسنده‌گانی فلسطینی و کارگردانی اسرائیلی دارد انگار به مذاق تل آویو خوش نیامده و وزیر فرهنگ این کشور به این انتخاب اعتراض کرده. این اعتراض را هم باید ضمیمه پرونده حواشی سیاسی اسکار ۲۰۲۵ کرد.

اما گل هندوانه برای ما ایرانی‌ها کسب سومین اسکار را انیمیشن کوتاه «در سایه سرو» بود. تریک به کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان که با وجود رفتن به محاق حاشیه و دور شدن از متن جریان فرهنگی نتوانست اسکاری ارزشمند را به سینمای ایران تقدیم کند. به شیرین سوهانی و حسین ملایمی بابت این جایزه تریک می‌گویم.